

# »Vojno delo« u središtu naše vojnoteorijske misli

Viceadmiral *STANE BROVET*

Osnovu fizionomije »Vojnog dela«, kao teorijskog glasila i glavno usmerenje u pogledu njegove programske orijentacije, dao je vrhovni komandant oružanih snaga Jugoslavije Josip Broz Tito, naredbom o osnivanju časopisa. Ta naredba je, u pravom smislu tih reči, programski dokument koji ima i aktuelan i trajan značaj za tematsko usmerenje i nivo teorijskih aspiracija časopisa i njegovih saradnika.

U svojoj 40-godišnjoj istoriji časopis je sve vreme bio u središtu vojnoteorijske misli, dajući neprocenljiv doprinos izgradnji naše vojne nauke. Svojim ukupnim angažovanjem stalno je inicirao aktivnosti koje su, najčešće, prethodile aktuelnoj vojnoj i odbrambenoj praksi, čime je na najbolji način ostvarivao ulogu teorije, a to je da osvetljava puteve za praktično delovanje. Na njegovim stranicama prezentirana su uopštena i teorijski prevrednovana najvrednija iskustva iz našeg narodnooslobodilačkog rata i iz oslobodilačkih ratova vođenih u krilu tzv. antikolonijalne revolucije. To su najvažnija preguca »Vojnog dela« kojima je ono značajno doprinosilo utemeljenju, razvoju i stalnoj dogradnji naše koncepcije, strategije i doktrine odbrane.

Časopis se i ubuduće mora više baviti iskustvima naše mirnodopske odbrambene prakse. Razvoju vojne nauke doprinosiće time što će teorijska saznanja komparirati sa praktičnim iskustvima i na taj način podizati nivo njihove praktične verifikacije, ali i unapređivati vežbovnu praksu doprinoseći njenom potpunijem teorijskom utemeljenju.

U svojoj 40 godina dugoj istoriji časopis »Vojno delo« je kontinuirano zauzimao središnje mesto u razvoju vojne misli. Bio je tribina na kojoj su svoje ideje, istraživanja i saznanja pred naučnu javnost izlagali najeminentniji vojni stvaraoci. Na stranicama »Vojnog dela« našle su svoje mesto informacije, prikazi i eseji onih savremenika časopisa koji su u datom vremenu predstavljali vrh vojne teorije. U ovom glasilu su svoje mesto našla uopštena iskustva iz narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije, kao i mnogobrojnih lokalnih ratova i vojnih intervencija, te iskustva sa brojnih mirnodopskih vežbi naših oružanih snaga i drugih struktura društva. Ne manje značajna je činjenica da je sam časopis, uočavajući nove potrebe i nove mogućnosti, bio pokretač mnogih rasprava i time se posvedo-

čio kao pobornik sticanja novih saznanja u neistraženim ili nedovoljno istraženim naučnim područjima.

Razume se, kompletna argumentacija naznačenih ocena podrazumevala bi temeljiti uvid u publicističku, saznanju i teorijsku aktivnost i domašaje časopisa, što iz razumljivih razloga nije moguće učiniti u jednom ovakvom radu. A i kada bi ovom prilogu prethodilo takvo temeljito naučno istraživanje, u napisu ove vrste, koji ima i svečarskih ambicija, te teorijske domašaje »Vojnog dela« moguće je tek naznačiti. Dakle, čitaocu ostaje uglavnom da nam veruje na reč da je »Vojno delo« doista u svojoj 40-godišnjoj istoriji prednjačilo u razvoju naše vojne misli i da je tom procesu dalo svoj veliki doprinos. Ako čitalac želi da se u to uveri, najbolje će to učiniti tako što će tragom misli i tvrdnji koje se daju u ovom radu proslediti do časopisa i tekstova koji su u toku tih 40 godina objavljeni na njegovim stranicama. A najbolji vodič kroz te brojne, raznovrsne i raznorodne priloge koji se čitaocu nude u časopisu biće Bibliografija koju je Redakcija priredila i izdala povodom 35-godišnjice »Vojnog dela«. Radi se o vrednom izdanju koje je omogućilo da i istorija časopisa ne ostane samo istorija već da i ono što su eminentni vojni stvaraoci dali kao prilog razvoju časopisa budući stvaraoci promišljaju iz novih uloga, potreba i stajališta. Time se pružaju velike mogućnosti u dva smera: *prvo*, da se u tim priložima nađu poticaji za nova teorijska pregnuća, i *drugo*, da se tim originalnim, entuzijastičkim priložima stvaralaca jedne mlade revolucionarne Armije daju nova savremenija značenja i valeri i tako nađu dostojno mesto u istoriji naše vojne misli.

### FIZIONOMIJA ČASOPISA PROIZAŠLA IZ NAREDBE VRHOVNOG KOMANDANTA O NJEGOVOM POKRETANJU

Na početku treba ukazati na to da je osnovni pečat fizionomiji časopisa, kao teorijskog glasila i glavno usmerenje u pogledu njegove programske orijentacije, dao vrhovni komandant oružanih snaga i maršal Jugoslavije Josip Broz Tito Naredbom o pokretanju časopisa. Taj dokument nije samo formalni pravni akt o pokretanju jednog časopisa i konstituisanju nove ustanove, već je i programski dokument koji ima aktuelan i trajan značaj za tematsko us-

merenje časopisa i nivo teorijskih aspiracija i njegovih autora i svih redakcija u dugoj istoriji »Vojnog dela«. Makar i letimičan uvid u zadatke koje je drug Tito postavio »Vojnom delu« upućuje na Titovo opredeljenje o samostalnom putu razvoja naše vojne nauke i prakse, a »Vojnom delu« je u tom pogledu namenio izuzetno značajnu ulogu i obavezu. U tom smislu, u Naredbi o pokretanju časopisa Tito kao zadatak »Vojnom delu« postavlja obavezu da se u njemu težišno istražuje i razrađuje *ratna veština* na sva tri nivoa – strategijskom, operativnom i taktičkom, ali da to mora biti naša autentična ratna veština, a ne bilo kakva ili bilo čija kopija. Ta naša autentična ratna veština razrađivana je i primenjivana u praksi narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije – u njenoj oružanoj fazi, čime je, shodno osnovnom gnoseološkom stavu nauke da je praksa jedini pravi kriterijum istine, ta naša ratna veština doživela najdelotvorniji vid verifikacije koji uopšte može da doživi jedna naučna teorija.

To je bio jedan od ključnih razuloga zbog kojeg je u Naredbi Vrhovnog komandanta o pokretanju časopisa izričito postavljen zadatak »Vojnom delu« da »proučava i obrađuje operacije (bojeve) i iskustva iz našeg narodnooslobodilačkog rata«. <sup>1</sup> Ali, da se ne bi dogodilo da istraživači, teoretičari i saradnici časopisa ostanu samo u okvirima tih naših iskustava, pa na taj način, eventualno, ispuste sve ono što je za razvoj i konstituisanje jedne autentične ratne veštine vrlo relevantno, Tito dalje, u istom dokumentu, nalaže da se uporedo sa tim moraju pratiti, analizirati i izučavati tendencije u razvoju vojnonaučne misli u svetu, a to znači ratna veština stranih armija, njihova strategija i doktrina, uočavati i vrednovati njihov tehničko-tehnološki razvoj. Na taj način »Vojno delo« definiše dva, za svoj razvoj vrlo bitna uređivačko-metodološka usmerenja: *prvo*, uopštavajući i dajući teorijska značenja iskustvima iz narodnooslobodilačkog rata i revolucije sa vojnonaučnog stanovišta, neposredno deluje kao jedna od značajnih institucija koje postavljaju *temelje* konstituisanju naše vojne nauke kao posebne oblasti saznanja o ratu i ratovodstvu; *drugo*, naša vojna nauka izbegava sektaško i narcisoidno zatvaranje u svoje uske okvire, već se neposredno povezuje sa dostignućima svetske vojne nauke i izlaže se kriterijumima kompariranja sa njenim domašajima. Na taj način ona po-

<sup>1</sup> Vidi: J. B. Tito, »Vojno delo« br. 1/1949, str. 7.

staje integralni deo vojne nauke uopšte. S jedne strane, na vojnu nauku uopšte utiče tako što u svetskim razmerama komunicira kao relevantno saznanje iz domena teorije i nauke o narodnom ratu kao bitnoj pojavi dvadesetog veka, što je osobito značajno u okviru antikolonijalne revolucije. U tom smislu, dostignuća naše vojne nauke bila su vrlo podsticajna za izbor strateških koncepcija i doktrina mnogih oslobodilačkih i revolucionarnih pokreta posle drugog svetskog rata. S druge strane, naša vojna nauka, koja je na stranicama »Vojnog dela« našla svoju javnu tribinu, od dostignuća svetske vojne nauke polazila je kao od bitne kriterijske varijable relevantne za vlastito samovrednovanje i samoverifikaciju. Time je ona sama dobijala podstreke i impulse za nova pregnuća, kako bi bila uvek na nivou saznanja do kojih je dolazila vojna nauka u svetskim razmerama.

Ako se ima u vidu Titovo nastojanje da utemelji našu autentičnu vojnu nauku i da joj se putem tematske i programske orijentacije časopisa »Vojno delo« kao njenog teorijskog glasila dadu osnovna usmerenja, te ako se ima u vidu četrdesetogodišnja vojnonaučna produkcija ovog časopisa, stiče se slika o zaokruženom konceptu istraživanja, razvoja i razrade vojnonaučne misli na stranicama »Vojnog dela«. Taj koncept sadrži sve komponente i komplekse uslova koji determinišu razvoj svake nauke. Kao nezaobilazna aktivnost tu svakako spada izbor i identifikacija relevantnog predmetnog područja, oblasti pojava kao predmeta istraživanja i razmatranja određene nauke i teorije. U slučaju »Vojnog dela« i naše vojne nauke, to je područje rata (opštenarodnog odbrambenog) i oružane borbe, te svakako, i iskustva iz ratova u prošlosti, pre svega našeg oslobodilačkog i revolucionarnog rata, čija su iskustva u temelju poimanja naše odbrane i zaštite u budućnosti. Nadalje, kada je u pitanju metod kojim se u nauci služi u istraživanju svog predmeta, »Vojno delo« se uvek trudilo da svojim saradnicima i čitaocima što više približi *marksistički pristup* istraživanju rata i oružane borbe, ali ne kao skup dijalektičkih principa kao dogme, već uputa kako zbilju u njenim suštinskim odrednicama i uslovljenostima promišljati i saznavati.

Na osnovu svega što je u ovom delu članka rečeno proizlazi da je Titova odlučna orijentacija od samog početka bila da »Vojno delo« kao tribina naše autentične revolucionarne vojne misli bude i definitivni raskid s praksom nekritičkog preuzimanja tuđih iskustava iz drugog svet-

skog rata, čime je naširoko u našoj vojnoj teoriji i praksi zaživelo antidogmatsko teorijsko stanovište. Takav koncept u izgradnji naše vojne nauke definisan je i u praksi otpočeo da se ostvaruje tri godine posle završetka rata, i to u jednom od najdramatičnijih trenutaka naše novije istorije, kada su rezolucijom Informbiroa pred našu zemlju iskrsle brojne opasnosti vezane za očuvanje njenog međunarodnog položaja i samostalnog puta u socijalizam.

Radi potvrde rečenog o delovanju »Vojnog dela« kao tribine autentične vojne misli, dovoljno je navesti samo dve ilustracije.

1. Na početku izlaženja »Vojnog dela« (br. 2/1949) tadašnji načelnik Generalštaba Jugoslovenske armije napisao je članak pod naslovom *Za pravilnu ocenu oslobodilačkog rata naroda Jugoslavije*.<sup>2</sup> Iako je članak inspirisan potrebom odbrane od klevetničkih napada Informbiroa na našu revoluciju i uopšte na naš doprinos u toku drugog svetskog rata, njegove ambicije su sezale i mnogo dalje. Bila je to prilika da se na afirmativan način progovori o domašajima i doprinosima te autentične revolucije suštini marksističke vojne misli, i to iz pera komandanta prve regularne jedinice Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije. Autor je na argumentovan način dokazao, iako je partizansko ratovanje bilo starije od našeg rata gotovo 140 godina, na što je zlobno podsećalo pismo CK SKP(b) od 4. maja 1948. godine, a što je trebalo da posluži kao dokaz protiv teze o autentičnosti našeg narodnooslobodilačkog rata, da je narodnooslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941–1945. prvi slučaj u istoriji u kojem je partizansko ratovanje bilo celoviti strategijski sistem, a ne pomoćni vid ratovanja kakav je slučaj bio kako za vreme francusko-ruskog rata 1912, tako i u velikom otadžbinskom ratu SSSR-a 1941. godine. Za temu kojom se ovde bavimo ovaj članak ima višestruko značenje: *prvo*, primenom metode marksističke analize konkretnog ratnog slučaja dokazuje njegovu autentičnost i odabranu strategijsku koncepciju, koju bitno karakteriše uzlazna linija transformisanja vojne organizacije i izbora oblika i vidova strategijskih dejstava, kao i ravnopravno (po značaju) kombinovanje frontalnih i partizanskih dejstava i operativne i partizansko-teritorijalne komponente vojne organizacije, na jednoj strani, i jedinstvo ciljeva oslobodilačke i revolucionarne borbe, na drugoj strani; *drugo*, izričito i gotovo rezolutno raskidanje sa

<sup>2</sup> Vidi: K. Popović, »Vojno delo«, br. 2/1949, str. 5–33.

dogmatizmom koji je u vojnoj nauci bio posledica nekritičkog preuzimanja sovjetskih iskustava, uz dužno poštovanje doprinosa sovjetske armije ukupnoj pobedi nad fašizmom; *treće*, implicitno, ali vrlo odlučno autor se založio za primerenije vrednovanje naše strategijske koncepcije u odnosu na važeće koncepte i sisteme drugog svetskog rata, ali neodvojivo od opštih i posebnih uslova u kojima je taj rat otpočeo, vođen i pobedonosno završen.

Ovaj članak je odigrao značajnu ulogu, kako s obzirom na objektivnije vrednovanje doprinosa našeg narodnooslobodilačkog rata, tako i na puteve daljeg razvoja naše vojne nauke. Umesto nekritičkog zaklinjanja u nepogrešivost drugih, svestrano smo se okrenuli sebi i svojim iskustvima, kako bi u njima pronalazili uporišta za izgradnju nove vojne nauke i prakse.

2. Neposredno nakon ovog članka, i to u kontinuitetu više godina, sve do sredine 50-tih, sledi serija napisa u »Vojnom delu« koji plediraju za autentičnošću naše ratne prakse i upozoravaju na potrebu da se u našim istraživanjima i saznanjima zahvati ta autentičnost i da se po svaku cenu izbegne nekritičko robovanje iskustvima drugih koja su nastala u posve različitim društvenim, vojnim, tradicijskim i drugim uslovima. Tu se, pre svega, misli na članke koji postavljaju izričite zahteve da se detaljno izučavaju ratna dejstva naše armije, na one koji za uopštavanje iskustava našeg rata nastoje da daju i odgovarajući kategorijalni sistem kao kostur te nove originalne ratne veštine i, napokon, članke naših vojnih teoretičara koji u polemičkim tonovima traže mogućnosti novijih teorijskih promišljanja i teorijskih izraza. Iz razumljivih razloga ovde se ne može ulaziti u njihova razmatranja već ih samo navodimo kao ilustraciju, a čitaocu ih preporučujemo jer će, sigurni smo, u njima naći inspiraciju, pa i osnove za vlastita pregnuća.<sup>3</sup> Konačno, kada je reč o doprinosu »Vojnog dela« uopštavanju i prezentaciji naših autentičnih iskustava iz narodnooslobodilačkog rata treba zaključiti da su naši teoretičari, posredstvom časopisa kao javne tribine, ukazali na bo-

<sup>3</sup> Sigurno je da sve autore koji su u navedenom smislu dali veliki doprinos afirmaciji »Vojnog dela« ne možemo navesti, jer je njihova lista vrlo duga. Ali, kako se ovde radi samo o ilustracijama stavova o doprinosu »Vojnog dela« izgradnji naše originalne ratne veštine u periodu njenog odvajanja od preteranog uticaja sovjetske vojne nauke, možda bi bilo uputno da čitalac pogleda i članke P. Dapčevića, D. Kvedera, P. Tomca, V. Kadjevića i dr, koje su ovi autori objavili do sredine 50-tih godina. Ovo je potrebno istaći jer su mnogi od njih nastavili da svoje radove u »Vojnom delu« objavljuju i kasnije, a neki to čine i danas.

glatstvo tih iskustava i kao izvorište za nova saznanja i kao uopštena i obrazložena saznanja, dakle teorija o autentičnoj pojavi u istoriji ratova dvadesetog veka.

## »VOJNO DELO« INSPIRATOR I POKRETAČ RASPRAVA O TEŽIŠNIM PITANJIMA RAZVOJA NAŠE ODBRAMBENE TEORIJE I PRAKSE

Ako se, razume se vrlo redukovano, uopštavanje iskustava iz narodnooslobodilačkog rata i njihovo oblikovanje kao svojevrsne vojne teorije označi prvim velikim doprinosom »Vojnog dela« razvoju i izgradnji naše vojne nauke i ratne veštine, onda bi kao drugi veliki doprinos nesumnjivo morali istaći doprinos časopisa naučnoteorijskom utemeljenju naše strategijske koncepcije, a to znači razvoju koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i njoj primerene originalne ratne veštine i sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i oružanih snaga kao njegovog integralnog dela. Razume se, ni ovaj generalni stav nije moguće uspešno šire izložiti na ovako malom prostoru i u ovakvoj prigodi, pa ćemo se zadovoljiti samo davanjem naredne ilustracije.

Prva činjenica na koju treba ukazati kada je reč o doprinosu »Vojnog dela« razvoju i utemeljenju naše koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite jeste da se časopis, s pravom, odnosio sa dužnom pažnjom i izuzetnim uvažavanjem prema ličnosti i delu Josipa Broza Tita – tvorcu i utemeljivaču naše koncepcije i ratne veštine. Kada kažemo koncepcije, mislimo na sveobuhvatnu strategijsku koncepciju, počev od osnovnih opredeljenja o odbрани i zaštiti u savremenom svetu, preko sistemskih rešenja o odbrambenom organizovanju društva, do organizacije oružanih snaga, doktrine njihove upotrebe i sistema strategijskog komandovanja. »Vojno delo« je na svojim stranicama objavilo ukupno 38 originalnih Titovih napisa od kojih se svaki može smestiti u samo središte naše posleratne politike i doktrine odbrane i 109 članaka domaćih i stranih autora o važnim stranama i aspektima Titovog revolucionarnog, pre svega vojnog dela.

Kada je reč o Titovim originalnim tekstovima objavljenim u »Vojnom delu«, mada svi nesumnjivo imaju programski karakter za našu vojnu misao i praksu, za časopis

i njegovu istoriju nekoliko članaka ima izuzetno i trajno značenje i značaj. Van sumnje, to su:

1. *Naredba br. 40 Vrhovnog komandanta oružanih snaga i ministra narodne odbrane FNRJ* kojom se pokreće časopis »Vojno delo« i kojom se u stvari udaraju glavni stubovi i oslonci buduće fizionomije časopisa. Budući da je o značaju ove naredbe za fizionomiju i tematsko usmerenje časopisa već bilo reči, ovde ćemo ponoviti i istaći samo to da taj dokument ima trajno važenje, da, iako je star punih 40 godina, od kada se svet, pa, i mi u njemu, bitno izmenio, on je svojim sugestijama toliko sveobuhvatan i ispred svoga vremena, da bez imalo rezervi važi i danas. U tom smislu može se sa sigurnošću kazati da sva usmerenja koja je u tom dokumentu dao drug Tito i danas i ubuduće mogu služiti kao kriterijumi prema kojima se časopis i njegovi domašaji mogu i moraju vrednovati. Redakcija časopisa, njegov uređivački odbor i Savet doista se prema svemu tome i odnose kao prema skupu kriterijuma uređivačke politike i programatske orijentacije časopisa.

2. *Samoupravni sistem i opštenarodna odbrana*, članak koji predstavlja siže i suštinu Titovog izlaganja povodom 50. godišnjice rada Univerziteta u Ljubljani decembra 1969. godine.<sup>4</sup> Ovaj članak za temu kojom se ovde bavimo, a to je doprinos »Vojnog dela« razvoju naše koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, apostrofiramo iz nekoliko razloga: (1) u njemu Tito analizira uslove u kojima je vođen narodnooslobodilački rat i bitne karakteristike i iskustva toga rata na kojima je, u stvari, izvedena i u kojima je utemeljena naša savremena koncepcija, pa na taj način iz pera utemeljivača naše doktrine i strategije možemo sagledati autentično tumačenje tih temelja na kojima je koncepcija nastala; (2) u članku je tvorac naše savremene doktrine i strategije neposredno ukazao na neraskidivu vezu samoupravnog, socijalističkog, federativnog ustrojstva Jugoslavije i strategije njene odbrane, i na toj osnovi traisirao smernice kontinuirane dogradnje te strategije, uz uvažavanje dostignuća u ukupnom materijalnom, socijalnom, političkom i idejnom razvoju našeg društva, i (3) Tito je izričito ukazao na puni kontinuitet iskustava iz narodnooslobodilačkog rata i naše savremene koncepcije i slikovito ga iskazao rečima da je naša savremena koncepcija odbrane samo dosledna primena u praksi tih velikih iskus-

<sup>4</sup> Vidi: J.B. Tito, »Vojno delo« br. 1/1979.

tava iz narodnooslobodilačkog rata i revolucije u našim savremenim uslovima. Tim rečima Tito je istovremeno ukazao: *prvo*, na nezaobilazni uticaj tradicije i istorijskog identiteta naših naroda i iskustava iz njihove herojske borbe za slobodu i nezavisnost, na izgradnju naše savremene strategije odbrane i na neosporni kontinuitet u toj izgradnji, što je inače krajem 60-tih godina sa raznih strana osporavano, a u okviru teze da smo u izgradnji naše posleratne strategije odbrane tobože napustili temeljno opredeljenje i iskustva iz narodnooslobodilačkog rata i revolucije, i nuđeni modeli pretežno partizanskog oblika borbenih dejstava u okviru republičkih vojski, liberalističkog ustrojstva oružanih snaga i neprimerenog sistema rukovođenja i komandovanja u savremenim uslovima; i *drugo*, na potrebu dijalektičkog shvatanja odnosa društvene zbilje i strategije naše odbrane tako što je u njegovim iskazima sadržano opredeljenje da nikakva, makar koliko monumentalna, iskustva i tradicije nisu dovoljni za autentično oblikovanje strategije odbrane u sadašnjosti i budućnosti, već da je za takvo nešto neophodna i marksistička analiza konkretne zbilje i tek u sudaru sa saznanjima o toj stvarnosti iskustva i tradicije doživljavaju svojevrsnu istorijsku valorizaciju. Time Tito u prvi plan ističe antidogmatizam i razvojnost naše strategije i doktrine, što je njihova suštinska odlika i za šta se i danas i ubuduće moramo stalno boriti, ali na sve višim i novim rezultatima ostvarenog društvenog razvoja. Nema sumnje da u tome i »Vojno delo« ima delikatnu obavezu i ogromnu odgovornost.

3. *Nauka u službi odbrane zemlje* je, u stvari, intervju koji je Josip Broz Tito dao glavnom i odgovornom uredniku »Vojnog dela« povodom 25-godišnjice izlaženja časopisa.<sup>5</sup> Ovaj članak, odnosno intervju, ima bez sumnje ogromni praktični i doktrinarni značaj za nas uopšte, a za časopis on ima i posebno značenje zato što je, na neki način, u njemu rezimirano ocenjeno kako je »Vojno delo« u proteklih 25 godina odgovorilo svojoj obavezi vojnoteorijskog glasila. Tito je odao priznanje časopisu, ali i ukazao na potrebu njegovog doslednog pridržavanja teorijskog i publicističkog opredeljenja da stalno bude u vrhu našeg pregalštva u razvoju vojne misli i prakse. Članak je od izuzetnog značaja za ugled i istoriju časopisa, jer je on, kao retko

<sup>5</sup> Vidi: »Vojno delo« br. 6/1973, str. 5–14.

koji časopis u zemlji, imao čast i zadovoljstvo da dobije intervju od Vrhovnog komandanta oružanih snaga SFRJ i predsednika Republike.

Druga činjenica na koju treba ukazati kada je reč o doprinosu »Vojnog dela« razvoju i utemeljenju naše koncepcije, doktrine i strategije jeste da je o toj tematici, i to u njenom užem značenju, u časopisu »Vojno delo« objavljeno preko 400 napisa. Ako je prosečan obim članka do jednog autorskog tabaka, znači da je to knjiga od preko šest hiljada stranica. Ovaj podatak sam za sebe mnogo kaže, pa i kada se ne bi znalo da se radi o velikom broju tekstova iz pera najviših vojnih, političkih, partijskih i državnih rukovodilaca koji su u pojedinim periodima naše posleratne istorije zauzimali istaknuta mesta i neposredno odlučivali o putevima i pravcima razvoja našeg društva i njegove odbrane.

»Vojno delo« ne samo što je poslužilo kao tribina za izlaganje teorijskih vojno-političkih i stručnih opredeljenja tih istaknutih stvaralaca i u tom smislu bilo posrednik njihovih ideja i opredeljenja, već je bilo i pokretač i inspirator mnogih okupljanja na kojima je meritorno raspravljano o bitnim pitanjima naše odbrane u savremenosti i budućnosti. Kako zadatak ovog napisa nije da iscrpno oceni sve što je u rečenom smislu urađeno već samo da uputi i ilustruje, ukazaćemo na neka od tih okupljanja u organizaciji »Vojnog dela« koja za našu odbrambenu misao i praksu imaju izuzetan značaj. Nećemo ih analizirati po hronologiji događanja već po tematskoj usmerenosti.

a) *Titova koncepcija opštenarodnog ustanka 1941. godine*, tematika je »okruglog stola« koji je organizovalo »Vojno delo« 1981. godine iz više razloga: *prvo*, da bi, povodom četrdeset godina ustanka podsetilo na te blistave trenutke istorije naših naroda i narodnosti; *drugo*, da bi raspravom pridonelo daljem razumevanju tih zbivanja i njihovom potpunijem i celovitijem teorijskom promišljanju i uopštavanju; *treće*, da bi bile iznete sve činjenice koje te ustanke čine jedinstvenom političkom i vojnom pojavom, bez obzira na sve specifičnosti kojima se odlikuje svaki ustanak po naosob. Na toj raspravi istaknuta su brojna zapažanja i saznanja koja opštenarodne ustanke naroda i narodnosti Jugoslavije 1941. godine smeštaju u jedan od momenata (početna faza) narodnog rata, koji će sredinom dvadesetog veka predstavljati i u međunarodnim razmerama vrlo

učestalu pojavu.<sup>6</sup> Ovo saznanje je za ocenu karaktera našeg narodnooslobodilačkog rata od izuzetnog značaja, jer nje-govu početnu fazu izdiže iznad klasične gerile, kako su neupućeni i nedobronamerni pokušavali da je okvalifikuju.

b) *Koncepcija opštenarodne odbrane* je tema o kojoj je u »Vojnom delu« s početka 1969. godine održan razgovor u kojem su učestvovali eminentni vojni i politički stvaraoci iz nauke i prakse. Namera i organizatora (»Vojnog dela«) i učesnika bila je očigledna: kraj šezdesetih godina i početak sedamdesetih je vreme u kojem se završava jedna a počinje nova faza u razvoju naše strategijske koncepcije i odbrambeno-zaštitnog sistema uopšte. Šezdesete godine su vreme u kojem sazrevaju društveni uslovi i saznanja za našu odlučniju orijentaciju na razvoj koncepcije opštenarodne odbrane, te vreme u kojem su se javila otvorena zagovarivanja potrebe preispitivanja našeg koncepta odbrane. Ta zagovarivanja bila su sa pozicija liberalizma koji je perspektive odbrambene izgradnje našeg društva video u nekritičkom preuzimanju iskaza o »naoružanom narodu« iz ranijih istorijskih epoha, kao modelu za izbor oblika vojnog organizovanja, što je bilo neprimereno pre svega stanju u neposrednom okruženju, tehničko-tehnološkom razvoju i važećim ratnim doktrinama. S obzirom na to da se u novije vreme ponovo javljaju slične teze s istim ciljem, ali u nešto izmenjenom obliku, treba podsetiti na Titovo pismo od juna 1970, u kojem je ukazao na negativne pojave, dileme i nerazumevanja koja se javljaju u vezi sa ulogom i razvojem oružanih snaga, posebno Jugoslovenske narodne armije. U tom pismu, pored ostalog, se kaže: »Još bih jednom upozorio da u razmatranju i rješavanju svih ovih pitanja, a posebno u razvijanju socijalističkih odnosa u Armiji, unapređivanju komandovanja i osavremenjavanju vojne organizacije, moramo polaziti i od opšte situacije u kojoj se nalazimo, stepena razvoja našeg samoupravnog društva i njegovih oružanih snaga, kao i od prirode i karakteristika savremenog rata. Ovo pogotovo i zato, jer smo svjedoci i raznih intriga i špekulacija, a i strategijskih dezinformacija o zbivanjima i procesima u našem društvu, posebno u odnosu na JNA, od strane raznih neprijatelja i sa jedne i sa druge strane. U vezi s tim, moramo strogo voditi računa da svojim shvatanjem i ponašanjem ne damo povoda da bilo ko manipuliše sa JNA. Radnička klasa i radni ljudi, naši na-

<sup>6</sup> Vidi: »Vojno delo« br. 1/1982.

rodi i narodnosti treba ne samo da sačuvaju, nego i da stalno stižu sve veće povjerenje u snagu i sposobnost JNA kao prvog stratejskog ešelona oružanih snaga i opštenarodne odbrane u cjelini».<sup>7</sup>

Tematski razgovor o kojem je reč pripomogao je da se, polazeći od marksističkih teorijsko-metodoloških polazišta, dokazuje da naša koncepcija i doktrina, pored toga što moraju uvažavati suštinske odrednice samoupravnog socijalističkog i federativno uređenog društva, moraju voditi računa i o nekim karakteristikama rata i oružane borbe kao vojnotehnološkog procesa, što je moderno organizovane, opremljene i osposobljene oružane snage – pre svega JNA – kao okosnicu sistema opštenarodne odbrane vratilo na njihovo pravo mesto, ono koje im danas pripada u našoj strategiji i doktrini.

c) Gotovo čitave sedamdesete godine bile su ispunjene naporima da se što konsekvantnije izgradi stratejski sistem naše odbrane zasnovan na Titovom opredeljenju i koncepciji opštenarodne odbrane. Naponi »Vojnog dela« bili su usmereni na sveobuhvatniju i što iscrpniju obradu pitanja i problema celokupne naše odbrambene izgradnje, društvene suštine i opredeljujućih stavova koncepcije opštenarodne odbrane i društvene samozaštite (a 10. kongres SKJ i Titov referat na tom kongresu daju poseban pečat), odbrambeno-samozaštitne organizacije društva u obliku sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, organizacije, izgradnje i doktrine upotrebe oružanih snaga, rukovođenje i komandovanje i druga pitanja. Da bi se što delotvornije uključilo u taj proces, ne samo kao tribina za iznošenje saznanja i stavova već i u smislu iniciranja procesa saznanja, »Vojno delo« je 70-tih godina organizovalo više tematskih rasprava – okruglih stolova, među kojima se svojim značajem ističu – rasprava na temu *Teritorijalna odbrana u sistemu opštenarodne odbrane* – njene doktrinarna uloga, geneza, organizacija i osposobljavanje – i rasprava koja je prethodila inoviranju *Strategije oružane borbe*.

U raspravi o *Teritorijalnoj odbrani* jedno od značajnih saznanja do kojih se došlo je potreba da se naše oružane snage organizuju i izgrađuju kao dvokomponentni sistem. Od tada je razvoj Teritorijalne odbrane išao uzlaznom linijom, tako da je ona danas izrasla u moderni teritorijalizo-

<sup>7</sup> Pismo Vrhovnog komandanta OS SFRJ saveznom sekretaru za narodnu odbranu, »Bilten« br. 6, Komitet Konferencije Organizacije SK u JNA, Beograd, decembar 1973.

vani vojni sistem, koji je po svojoj borbenoj ulozi komplekmentaran operativnom sistemu. Koliko je ta tema bila interesantna u vreme održavanja »okruglog stola« rečito govori broj učesnika. Raspravi je prisustvovalo oko 500 eksperata iz oružanih snaga i društva.

Takođe, značajna je bila i tematska rasprava o *Strategiji oružane borbe*. Inoviranje *Strategije oružane borbe* trebalo je da obuhvati sve novine koje su u razvoju vojnog faktora uopšte i svih drugih uticajnih činilaca na doktrinu upotrebe oružanih snaga, nastupile u vremenu od usvajanja prve strategije, a to je gotovo desetak godina. Za to vreme se štošta može izmeniti i na unutrašnjem i na spoljnom planu. Rasprava je imala za cilj da utvrdi sve te promene koje moraju naći svoje mesto u inoviranju *Strategije oružane borbe*. Da bi se ta nova i izmenjena pojavnost mogla objasniti u *Strategiji*, moralo se pristupiti redefinisavanju mnogih kategorija, a za neke od njih eventualno utvrditi i neke nove sadržaje, što je prvenstveno zadatak svakog teorijskog promišljanja na kome se inače doktrina mora zasnivati i oslanjati. Dakle, na dnevnom redu te tematske rasprave našla su se veoma bitna teorijska pitanja ratne veštine, kao što su: pojam oružane borbe, vidovi, oblici i sadržaji borbenih dejstava, principi strategije i principi ratne veštine i dr. Time je »Vojno delo« ispunilo dvostruku ulogu: *prvo*, neposredno se uključilo u delatnost dogradnje doktrine, što je inače zadatak odgovarajućih ustanova Generalštaba, Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu i Vrhovne komande, a delom i visokoškolskih i naučnih ustanova, pa se časopis i sa te strane u praksi potvrđuje, razume se prvenstveno na teoretičan način, što i jeste njegova osnovna delatnost, i *drugo*, redefinišući mnoge kategorijalne i druge pojmove, »Vojno delo« je dalo određen doprinos i dogradnji naše teorije ratne veštine, a to mu je jedan od težišnih zadataka.

d) Organizacijom »okruglog stola« *Specijalni rat kao supstitucija oružane agresije* »Vojno delo« je anticipiralo i na teorijskom i na doktrinarnom planu ulogu specijalnog rata u razvoju strategija dominacije. Specijalni rat je pojava kojom se »Vojno delo« i naša publicistika bave od prvih dana njenog pojavljivanja i može se reći da je fenomenologija specijalnog rata uglavnom poznata. Međutim, specijalni rat je u raspravi problematizovan na način i u funkciji u kojoj do tada nije razmatran. Kao što se iz naslova da

zapaziti, specijalni rat je problematizovan kao zamena za oružanu agresiju u funkciji globalne strategije dominacije. Hipoteza u okviru koje je rasprava održavana ima izuzetnu teorijsku važnost i pokazalo se da je uspešno i teorijski produbljeno anticipirala promene koje će nastupiti u fenomenologiji strategije dominacije. Ona je uvidela otklon te strategije od čisto vojnih ka nevojnim sredstvima, odnosno od direktne ka strategiji posrednog nastupanja, što je karakteristično naročito za drugu polovinu 80-tih godina i što će se nastaviti i u vremenu koje je pred nama. »Vojno delo« je ovom raspravom pokazalo da sagledava i razume osnovne tendencije u razvoju globalne svetske strateške konstelacije i da je novim promišljanjem mesta i uloge specijalnog rata išlo u susret novim doktrinarnim opredeljenjima koje danas najočitije i najizrazitije sadrži doktrina »sukoba niskog intenziteta«, koja pred našu teoriju i doktrinu postavlja nove i krupne zadatke. Time je časopis pokazao i visoki stepen teorijskog senzibiliteta da uoči i odvažno se upusti u razmatranje jedne pojave koja će kasnije biti izuzetno aktuelna.

To su samo neka pregnuća »Vojnog dela« kojima je ono pružilo značajan doprinos utemeljenju, razvoju i stalnoj dogradnji naše koncepcije, doktrine i strategije. Pri tom je pokazano da se i u ovom značajnom domenu delovanja uistinu uvek nalazilo na samoj špici interesovanja i konkretnih doprinosa.

### NEPOSREDNO ANGAŽOVANJE »VOJNOG DELA« NA ZADACIMA IZGRADNJE VOJNE NAUKE

Bez sumnje, časopis »Vojno delo« je čitavim svojim publicističkim i naučnoteorijskim angažovanjem bio okrenut ka problemima vojne nauke i to višedimenzionalno – bilo da izričito tematizira pitanja i probleme vojne teorije i nauke, bilo da ta pitanja postavlja na posredan način, i to putem rasprava i razmatranja pojedinih sadržaja i problema priprema i vođenja oružane borbe i borbenih dejstava. Pa ipak, na navedeno pitanje sa valjano može odgovoriti tek kada se pruži nekoliko uverljivih informacija o neposrednom angažovanju »Vojnog dela« na zadacima izgradnje vojnonaučne misli u nas i u svetu. Smatramo da ćemo to učiniti najbolje ako pokažemo glavne aktivnosti časopisa u tom smislu.

Izraženo brojkama i kvantitativnim pokazateljima, te u nekim tematicama, taj doprinos »Vojnog dela« neposrednoj izgradnji vojne nauke izgledao bi ovako:

1) u oblasti *opšte teorije ratne veštine*, koja tretira najopštija pitanja zasnivanja vojne naučne misli o oružanoj borbi, kao posebnom predmetu istraživanja i proučavanja, u »Vojnom delu« je objavljeno oko 260 članaka. Ako svaki članak ima prosečno desetak stranica, a bilo ih je i znatno iznad te brojke, onda je to knjiga od preko dve i po hiljade stranica. Uistinu, bilo bi vrlo interesantno ako bi se među čitaocima »Vojnog dela« našao radoznali sistematičar – istraživač koji bi pokušao da svemu tome da neka savremenija značenja i da od tih za sada rasutih tekstova napravi relativno uređen tematski i logički poredan blok članaka. Sigurno bi to bilo pravo malo teorijsko blago, možda čak i znatno upotrebljivije u teorijskom smislu danas nego što nam se to čini sa ove vremenske distance. Gotovo da nema nijednog relevantnog pitanja teorije ratne veštine koje ovde nije postavljeno. Da bismo ilustrovali ovaj stav navodimo samo neke naslove: »O nekim osnovnim pojmovima i izvorima naše vojne misli« – članak napisan daleke 1950. godine, tj u drugoj godini izlaženja časopisa, »Mišljenje u vezi sa tretiranjem pojma odbrana« – članak o kojem se u »Vojnom delu« vodila dosta živa i nadasve korektna polemika, »Pojam manevra« – tema koja je verovatno najviše eksploatisana od svih tzv. opštih tema, »Principi ratne veštine« – što je, bez sumnje, »večna« tema svih vojnoteorijskih glasila, o kojoj se takođe dalekih 1954. i 1955. godine u »Vojnom delu« vodila verovatno najstručnija polemika u četrdesetogodišnjoj istoriji časopisa. A radilo se o polemika od kojih su neki tada imali tek 28 godina. Zrelost polemike i njen visoki teorijski nivo nije samo posledica sposobnosti polemičara da teorijski produbljeno promišljaju pitanja vojne nauke i teorije već i zrelost tribine koja takvu polemiku posreduje čitaocu. U svakom slučaju, časopis je na taj način pružao vanredan doprinos razvoju vojnoteorijske misli u našoj mladoj revolucionarnoj Armiji, koja nije bila napunila ni deset godina svog mirnodopskog razvoja. U tom domenu, tj. u domenu opšte teorije ratne veštine časopis je, kako izborom tematike, tako i nivoom obrade i dubinom poniranja u te teorijske probleme, dao vidan doprinos izgradnji i konstituisanju teorije ratne veštine kao posebne nauke;

2) u oblasti *metodologije vojne nauke* u kojoj se na izričit način tematizuju pitanja u kojima se problemski iznose osnovna dostignuća u izgradnji vojne nauke, »Vojno delo« je objavilo oko 50 članaka. Na prvi pogled podatak ničim ne impresionira, ali ako se zna da je to tradicionalno najdeficitarnija teorijska oblast u nauci uopšte, a vojnoj posebno, onda knjiga od oko pet stotina stranica, koliko bi se moglo sabrati od svih objavljenih članaka na ovu temu, zasigurno bi predstavljala vredno štivo koje bi posvedočilo da se radi o krupnom doprinosu časopisa utemeljenju i izgradnji naše vojne nauke.

Više od podataka o broju članaka i obimu objavljenih tekstova na ovu temu impresionira tematika koja je u njima sadržana. Radi se o pitanjima u kojima autori razmatraju utemeljenje i izgrađenost vojne nauke u svim njenim konstitutivnim elementima: predmetu, teoriji, metodu i jeziku nauke. Polazeći od principa i kriterijuma naučne spoznaje koji su u teoriji već utvrđeni i definisani, autori i saradnici »Vojnog dela« na metodološki valjan način postavljaju pitanja da li je, u kojoj meri i kako izgrađena vojna nauka i u tom smislu daju svoje sugestije i viđenje. U ovoj oblasti susreću se članci o vojnonaučnom radu uopšte i njegovim specifičnostima u odnosu na druge nauke, o vojnoj nauci i njenim konstitutivnim elementima, o predmetu i klasifikaciji vojne nauke, o metodu ratne veštine, operacionim istraživanjima, o ulozi i karakteristikama eksperimenata u vojnonaučnom radu, o ulozi trupne prakse u vojnonaučnom saznanju itd.

No, »Vojno delo« je u ovom domenu dalo i poseban doprinos time što je pokrenulo i realizovalo nekoliko zapaženih rasprava na temu vojnonaučnog rada i vojne nauke. Tako, na primer, na temu vojnonaučnog rada i njegovih specifičnosti, predmeta, organizacije naučnog rada i njegove realizacije organizovan je naučni skup ili tematska rasprava još daleke 1964. godine, a o vojnoj nauci 1968. godine. Ta tematska rasprava, kako će se kasnije pokazati, poslužila je na izvestan način kao predistraživanje za organizovanje široke rasprave, odnosno naučnog simpozijuma koji je u prvoj polovini 70-tih godina održan u Višoj vojnoj akademiji Jugoslovenske narodne armije. Na tom simpozijumu svoja zapažanja o vojnoj nauci i smerovima njene izgradnje izlagali su tada najjemenitiji eksperti iz društva

i oružanih snaga. Priloge sa tih rasprava »Vojno delo« je objavilo, razume se, izvodno i po principu selekcije.

Ako se ova aktivnost sagledava u međusobnoj povezanosti i uslovljenosti sa svim drugim aktivnostima i sadržajima koji su na stranicama »Vojnog dela« našli svoje mesto, može se reći da je časopis dao zapažen doprinos u konstituisanju i razvoju naše vojne nauke.

Za renome »Vojnog dela« svakako je bitna i činjenica da je na njegovim stranicama objavljen najveći deo publicističkog opusa admirala flote Branka Mamule koji je, pored ostalih visokih vojnih funkcija, obavljao i dužnosti načelnika Generalštaba i saveznog sekretara za narodnu odbranu. Sarađujući više od dve decenije u »Vojnom delu«, admiral Mamula je objavio 38 tematski veoma raznovrsnih radova i postao najplodniji autor časopisa. Tim svojim publicističkim radom značajno je doprineo unapređenju naše vojne misli i prakse, a time i razvoju »Vojnog dela«.

\*

Zaključujući izlaganje o nekim domašajima »Vojnog dela«, kao teorijskog glasila u oblasti vojnih nauka, smatramo da su i ovi nedovoljno obrazloženi stavovi, a i neki podaci koje smo izložili na prethodnim stranicama ovog članka pokazali: *prvo*, da je časopis sve vreme svoga postojanja bio u središtu vojnoteorijske misli i da je izgradnji naše vojne nauke dao veliki doprinos; *drugo*, svojim ukupnim angažmanom, on je stalno inicirao aktivnosti koje su išle za korak ispred aktuelne vojne i odbrambene prakse, čime je na najbolji mogući način ispunjavao ulogu teorije, a to je da osvetljava puteve za praktično delovanje; *treće*, da su na stranicama »Vojnog dela« i u pogledima i opredeljenjima njegovih autora našla mesto uopštena i prevrednovana (teorijski, razume se) najvrednija iskustva iz našeg narodnooslobodilačkog rata i iskustva iz oslobodilačkih ratova vođenih u krilu tzv. antikolonijalne revolucije, ali da takav odnos časopis nije ostvario i prema iskustvima naše mirnodopske komandno-štabne armijske prakse. Upravo su tu novi sadržaji odakle časopis i ubuduće mora crpiti i više saznanja i više tema za nova i produbljivanja promišljanja i uopštavanja. Na taj način »Vojno delo« će biti još više u središtu naše armijske i šire odbrambene prakse. Ono će doprinositi i razvoju vojne nauke

time što će svoja teorijska saznanja komparirati sa praktičnim iskustvima i na taj način podizati nivo njihove praktične verifikacije, ali i unapređivati vežbovnu praksu, doprinoseći njenom potpunijem teorijskom utemeljenju u rezultatima savremene nauke i vojne teorije.

No, celokupno istraživanje protekle razgranate i bogate 40-godišnje aktivnosti »Vojnog dela« pokazuje jedan nesumnjiv nedostatak, koji ovde ističemo ne da bismo kritikovali časopis već da bismo ga još više obogatili i time mu podigli kvalitet i aktuelnost u svakom pogledu. To je izvesna deficitarnost u neposrednoj komunikaciji časopisa sa trupnom i armijskom praksom najšire gledano, i to obavezno u oba smera toga međusobnog odnosa: 1) u smislu da »Vojno delo« utvrdi koliko ono svojim napisima delotvorno utiče na oblikovanje stručnog i naučnog mnjenja svojih čitalaca i koliko se ono čita, i 2) da pojača povratni uticaj odbrambene i armijske prakse na profilisanju časopisa, kako bi on na svojim stranicama imao više sluha za neke potrebe i probleme koje nameće i traži praksa.

#### S U M M A R Y

#### »VOJNO DELO« IN THE CENTER OF OUR MILITARY THEORETICAL THOUGHT

The basis of physiognomy of »Vojno delo« as a theoretical periodical publication and the basic guidance concerning its programme orientation were given by the Supreme Commander of the Armed Forces of Yugoslavia Josip Broz Tito in its orders on foundation of this periodical. This orders is in the genuine sense of the word the programme document having the actual and permanent significance for thematic orientation and level of aspirations of the periodical and its contributors.

In the 40 years of its history the periodical was continuously in the center of our military theoretical thought, giving an invaluable contribution to our military science. By its overall engagement it has been continuously initiating activities which were in most cases precursors to the actual military and defence practice, thus realizing in the best possible way the role of theory – to shed light on ways and vistas for practical action. In its pages were being presented generalized and theoretically revaluated the most valuable experiences from our national liberation war, also from liberation wars waged within the framework of the so called anti-colonial revolution. These have been the most significant efforts of »Vojno delo«, by which this periodical was substantially contributing to the foundation, development and constant upbuilding our defence concept, strategy and doctrine.

The »Vojno delo« periodical must also in the future engage itself, even in a greater measure, in publishing the experiences from our peace-time defence

practice, thus contributing to the development of military science, by comparing the theoretical cognitions with practical experience, in this way raising the level of their verification in practice, also promoting the training practice and contributing to its more full theoretical foundation.

## R É S U M É

### »VOJNO DELO« AU COEUR DE NOTRE PENSEE THEORIQUE MILITAIRE

La physionomie même de «Vojno delo», organe théorique, et ses activités principales du point de vue de son orientation de programme ont été consues par Josip Broz Tito, commandant suprême des forces armées, par le décret sur la fondation de la revue. Ce décret est un document de programme, dans la véritable acception du terme, et a un intérêt actuel et durable pour l'orientation thématique et le niveau des ambitions théoriques de la revue et de ceux qui y collaborent.

Au cours des 40 années de son existence cette revue a toujours été au coeur même de la pensée théorique militaire apportant ainsi sa contribution inestimable à notre science militaire; par son action, elle n'a pas cessé d'initier les activités qui, le plus souvent, précédainet d'une manière optimale la mise en valeur de la théorie, soit l'indication des voies de l'action pratique; sur les pages de la revue ont été présentées d'une manière générale et théoriquement valorisée toujours à nouveau les expériences les plus précieuses de notre geurre de libération nationale ainsi que celles des guerres liberatrices menées sous forme de révolutions anticoloniales. Ceci marque les effort les plus importants de «Vojno delo» par lesquels cette revue a grandement contribué à la mise au point, au développement et au perfectionnement continu de la conception, de la stratégie et de la doctrine de défense yougoslave.

A l'avenir, la revue devrait traiter davantage des expériences de notre pratique de défense en temps de paix et contribuer par là au développement de la science militaire du fait qu'elle permettra une comparaison de connaissances théoriques et d'expéreinces pratiques par la promotion du niveau de la vérification dans la pratique de ces dernières, mais aussi par l'amélioration du système d'entraînement contribuant ainsi à son fondement théorique plus complet.

## Р Е З Ю М Е

### »ВОЕННОЕ ДЕЛО« В ЦЕНТРЕ НАШЕЙ ВОЕННО-ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ МЫСЛИ

Основу физиономии «Военного дела», как теоретического вестника, и главное направление его программной ориентировки определил Верховный главнокомандующий вооруженными силами Югославии Иосип Броз Тито в своем приказе об основании журнала. Этот приказ в настоящем смысле слова является программным документом, обладающим актуальным и постоянным значением для тематического направления и уровня теоретических стремлений журнала и его сотрудников.

В течение своей 40-летней истории журнал все время находился в центре военно-теоретической мысли, чем вносил неопенимый вклад в строи-

тельство нашей военной науки; своей общей деятельностью он постоянно побуждал активности, которые часто предшествовали актуальной военной и оборонной практике, благодаря чему наилучшим способом осуществлялась роль теории, заключающаяся именно в освещении путей практической деятельности; на его страницах представлен обобщенный и теоретически переоцененный самый ценный опыт нашей Народно-освободительной войны и войн, веденных в рамках так называемой антиколониальной революции. Это важнейшие достижения «Военного дела», которыми он внес значительный вклад в создание основ, развитие и постоянное строительство нашей концепции, стратегии и доктрины обороны.

Журнал и впредь должен заниматься опытом нашей оборонительной практики мирного времени, способствуя развитию военной науки так, что теоретические знания будет сравнивать с практическим опытом и таким способом поднимать уровень их практической верификации, но также и продвигать вперед практику учений, способствуя ее более полному теоретическому обоснованию.